

G CONSELLERIA
O SALUT I CONSUM
I DIRECCIÓ GENERAL
B SALUT PÚBLICA
/ I PARTICIPACIÓ

MEMÒRIA VIH/SIDA DE LES ILLES BALEARS

2019

Aquesta memòria recull informació sobre la situació epidemiològica, els programes i les activitats de prevenció, atenció sanitària i social i de coordinació i participació, relacionats amb el VIH, que es desenvolupen a les Illes Balears.

Elaboració

- Coordinació de Sida i Sexualitat. Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum. Govern de les Illes Balears.

Fonts d'informació

- Ajuntament de Palma (Àrea de Turisme, Sanitat i Consum, Sexconsulta de Palmajove)
- ALAS (Associació de Lluita Antisida de les Illes Balears)
- Associació Siloé
- Centre Penitenciari de Mallorca
- CEPCA (Centre d'Estudis i Prevenció d'Addiccions del Consell Insular d'Eivissa)
- Conselleria de Benestar Social i Joventut. Consell Insular de Formentera
- Creu Roja / Creu Roja Joventut
- Direcció General de Serveis Socials
- Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum (Coordinació de Sida i Sexualitat, Servei d'Epidemiologia, PADIB)
- IMAS (Institut Mallorquí d'Afers Socials. Consell de Mallorca)
- Institut Balear de la Joventut. Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca
- Metges del Món
- Servei de Salut (Gerència d'Atenció Primària de Mallorca, unitats de medicina interna dels hospitals públics, Subdirecció del Medicament)
- UIB (Universitat de les Illes Balears). Vicerectorat de Campus, Cooperació i Universitat Saludable, Oficina d'Universitat Saludable i Sostenible

ÍNDEX

INFORMACIÓ I VIGILÀNCIA EPIDEMIOLÒGICA.....	4
1. Registre de nous diagnòstics d'infecció per VIH.....	4
2. Registre de casos de sida.....	7
3. Enquesta hospitalària de pacients amb VIH/sida.....	8
PREVENCIÓ.....	10
1. Detecció precoç del VIH.....	10
2. Prevenció en població general.....	11
3. Prevenció en adolescents i joves.....	15
4. Prevenció en persones usuàries de drogues injectades.....	21
5. Prevenció en homes que mantenen relacions sexuals amb homes.....	24
6. Prevenció en persones en situació de prostitució.....	24
7. Prevenció en població procedent d'altres països.....	26
8. Prevenció en l'àmbit penitenciari.....	27
9. Prevenció i formació a personal sanitari.....	27
ATENCIÓ SANITÀRIA I PSICOSOCIAL.....	29
1. Atenció sanitària.....	29
2. Atenció psicosocial.....	29
COORDINACIÓ I PARTICIPACIÓ.....	32
GLOSARI DE SIGLES I TERMES.....	34

INFORMACIÓ I VIGILÀNCIA EPIDEMIOLÒGICA

1. Registre de nous diagnòstics d'infecció per VIH
2. Registre de casos de sida
3. Enquesta hospitalària de pacients amb VIH/sida en contacte amb el Sistema Nacional de Salut

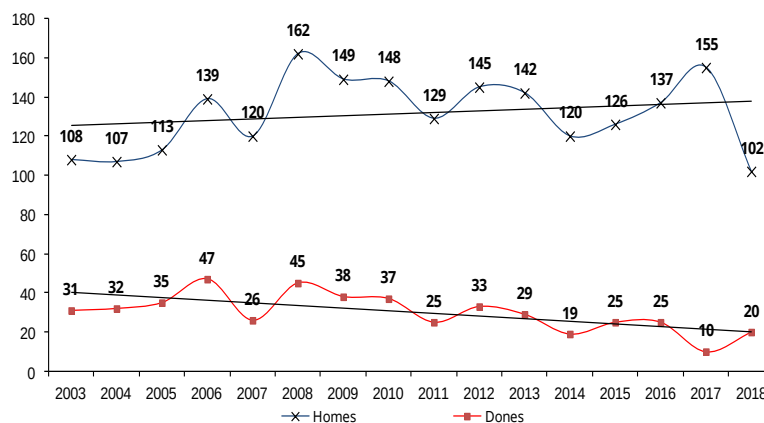
1. REGISTRE DE NOUS DIAGNÒSTICS D'INFECCIÓ PER VIH

Servei d'Epidemiologia. Direcció General de Salut Pública i Participació. Actualització: juliol de 2019.

El **nombre de casos acumulats** des de l'any 2003 (any d'inici del Registre) és de 2.600; 2.118 casos (81 %) són homes i 482 casos (19 %) són dones; 2.176 corresponen a Mallorca, 105 a Menorca, 313 a Eivissa i 6 a Formentera (vegeu la figura 1).

Les **taxes** a les Illes en els anys 2016-2017 envolten els 14,5 casos per 100.000 habitants, dades superiors a les taxes nacionals, mentre que el 2018 queda de moment en 10,8. Les persones entre 30 i 39 són les que tenen les taxes més altes.

FIGURA 1. NDVIH-IB. Casos per sexe i any
Anys 2003-2018

Quant a l'**edat**, aproximadament el 65 % dels casos tenen menys de 40 anys i el 12 % té 50 anys o més. La mitjana d'edat en el moment del diagnòstic dels casos no pediàtrics és de 37 anys (37,5 anys els homes i 35,1 les dones).

Quant a la **distribució per categories de transmissió (CT)**, el primer grup en nombre de casos és el de la categoria homes que fan sexe amb homes (HSH, 1.112 casos; 43 %) seguit de l'heterosexual (HTSX, 1.039; 40 %) i persones usuàries de drogues per via parenteral (UDVP, 277 casos; 11 %). Més d'un 80 % dels casos s'associen a una transmissió sexual.

Per als homes, la CT HSH suposa un 53 % dels casos acumulats des del 2003, la HTSX un 30 % i la d'UDVP un 10 %. A les dones, la categoria HTSX representa un 83 % i la d'UDVP un 12 % (vegeu les figures 2 i 3).

FIGURA 2. NDVIH-IB. Dades des de 2003.
Homes. N = 2.118. Categoria de transmissió

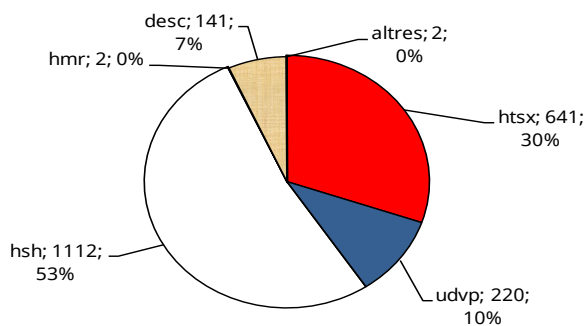
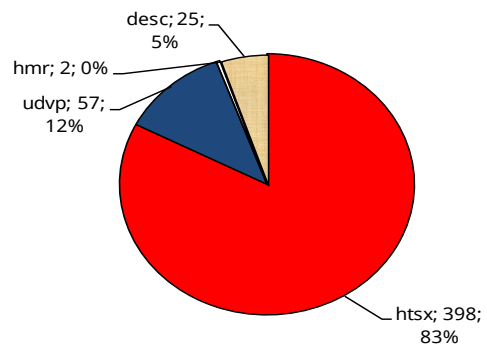

FIGURA 3. NDVIH-IB. Dades des de 2003.
Dones. N = 482. Categoria de transmissió

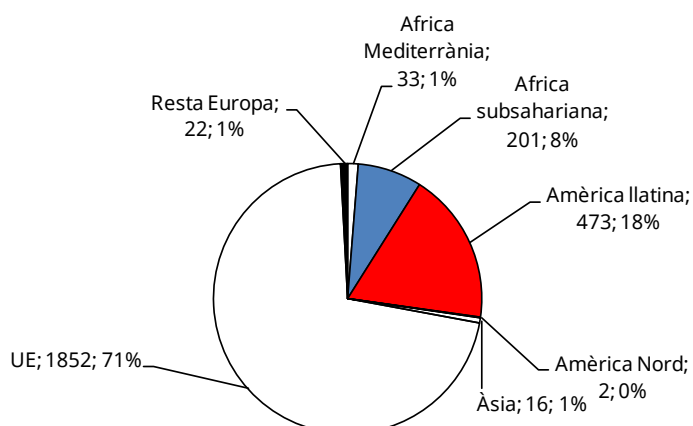
*htsc: heterosexual; udvp: usuari de drogues per via parenteral; hsh: homosexual, bisexual;
hmr: mare-fill; desc.: desconegut*

Dels 2.599 casos amb **país d'origen** conegut, 958 (37 %) són nascuts fora d'Espanya. La segona regió en importància després d'Europa és Amèrica llatina, amb 473 casos (18 %), seguida de l'Àfrica subsahariana, amb 201 casos (8 %) (vegeu la figura 4). Més de la meitat dels diagnòstics acumulats en dones (54 %)

tenen origen estranger; per als homes estrangers, el percentatge acumulat de casos és del 34 %.

Tant en els homes espanyols ($n = 1.408$) com en els estrangers, domina la CT HSH (53 % vs. 52 %), seguida de l'HTSX (27 % vs. 37 %). En les dones espanyoles ($n = 223$) i estrangeres ($n = 258$), domina la CT HTSX (73 % vs. 92 %).

FIGURA 4. NDVIH-IB. Dades des de 2003. Regió d'origen.
Casos amb país d'origen conegut ($n = 2.599$)

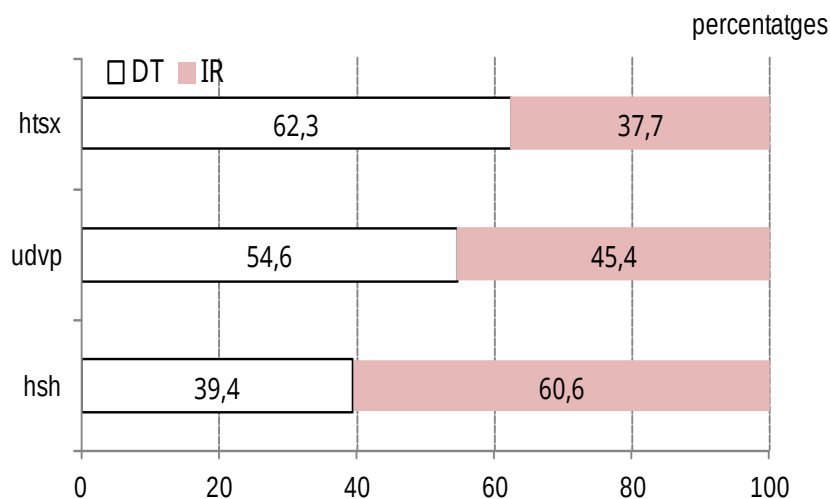

Pel que fa al **retard en el diagnòstic** (considerant el diagnòstic tardà —DT— quan la persona presenta 350 limfòcits CD4 o menys), en 2.479 casos no pediàtrics (95 %) es coneix la xifra de CD4 en el moment del diagnòstic; d'aquests, el 51 % dels casos presenten un diagnòstic tardà (58 % dones, 50 % homes). Les infeccions recents (IR) dominen amb un 61 % els HSH, mentre que les persones HTSX són les que presenten el percentatge més alt de diagnòstic tardà (poc més del 62 %). De les persones UDVP, poc més del 54 % són DT (vegeu la figura 5).

En els tres darrers anys les IR estan per damunt del DT. En els casos acumulats des de 2015-2019 hi ha més IR que DT (55 % vs. 46 %). Aquestes disminucions en les incidències són atribuïbles especialment a HSH espanyols.

Els casos amb origen estranger tenen un percentatge de DT més alt que els d'origen espanyol (58 % vs. 47 %). El 73 % dels casos nascuts a l'Àfrica subsahariana són diagnòstics tardans.

FIGURA 5. ND-VIHIB. DT i IR per categoria transmissió

DT: diagnòstic tardà, IR: infecció recent

2. REGISTRE DE CASOS DE SIDA

Servei d'Epidemiologia. Direcció General de Salut Pública i Consum. Actualització: juny de 2018.

El nombre de casos de sida acumulats a l'arxipèlag se situa en 2.721 casos (78 % homes i 22 % dones). Per illes, Mallorca acumula 2.196 casos, mentre que les Pitiüses n'acumulen 368 i Menorca, 135 (vegeu la figura 6).

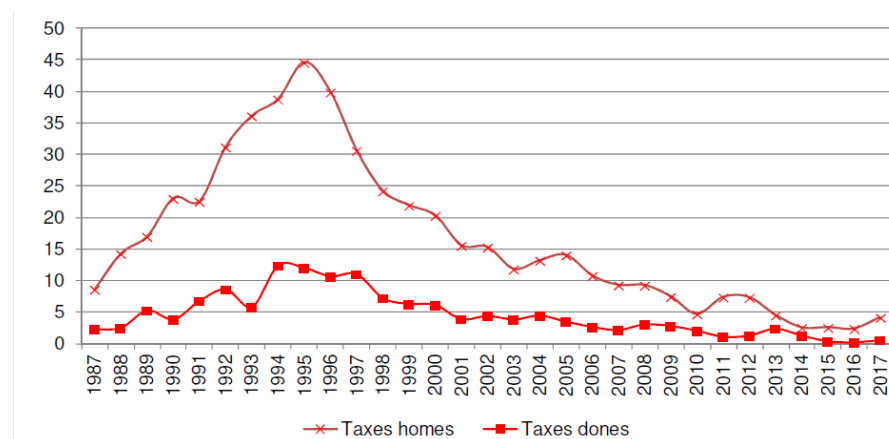
Respecte a la **distribució per categoria de transmissió**, un total de 1.256 casos (46 %) corresponen a UDVP, 613 (22 %) a la categoria heterosexual i 570 (21 %) a la categoria HSH.

Pel que fa al **país d'origen**, un total de 300 casos (11 % dels 2.721 casos acumulats) corresponen a persones estrangeres.

L'anàlisi dels darrers anys (2013-2017) mostra, en 115 casos detectats, un patró epidemiològic dominat pels homes (77 %), amb una distribució per edat amb preponderància pel grup de 40-49 anys i amb domini de la categoria HTSX (43 %).

En definitiva, continua la tendència global descendent de la incidència. Encara que en el 2017 han augmentat els casos respecte al 2016, corresponen sobretot a homes HSH i HTSX.

FIGURA 6. Sida a les Illes Balears. Taxes per sexe. Taxes per 100.000

hsh: homes que fan sexe amb homes, udvp: usuaris de drogues via parenteral, htsc: heterosexual

Els informes complets del nous diagnòstics d'infecció pel VIH i sida es poden consultar a https://www.caib.es/sites/epidemiologia/ca/informes_semestres-15526/

3. ENQUESTA HOSPITALÀRIA DE PACIENTS AMB VIH/SIDA

Centre Nacional d'Epidemiologia, Secretaria del Pla Nacional sobre la Sida, plans autonòmics de la sida i hospitals de la xarxa pública.

Es tracta d'un sistema d'informació sobre les característiques sociodemogràfiques, epidemiològiques i clíniques de pacients que s'atenen als hospitals públics, basat en enquestes de pacients en un dia concret.

Els resultats de 2018 i l'anàlisi de l'evolució 2003-2018 es poden consultar al web http://www.mscbs.gob.es/ciudadanos/enfLesiones/enfTransmisibles/sida/vigilancia/InformeEncuestaHospitalaria2018_def.pdf

PREVENCIÓ

1. Detecció precoç del VIH
2. Prevenició en la població general
3. Prevenició en adolescents i joves
4. Prevenició en persones usuàries de drogues injectades
5. Prevenició en homes que mantenen relacions sexuals amb homes
6. Prevenició en persones en situació de prostitució
7. Prevenició en població procedent d'altres països
8. Prevenició en l'àmbit penitenciari
9. Prevenició i formació a personal sanitari

1. DETECCIÓ PRECOÇ DEL VIH

⌘ Diversificació de la prova de detecció del VIH (*Direcció General de Salut Pública i Participació, ALAS, Metges del Món, CAITS, UCA IMAS, UCA Servei de Salut, Oficines de farmàcia*).

Realització de la prova ràpida de detecció del VIH a la seu d'ALAS de Palma, a les UCA (unitats de conductes addictives) de Mallorca, a les seus de Mallorca i Eivissa de Metges del Món, al CAITS (Centre de Diagnòstic, Tractament i Prevenició de les Infeccions de Transmissió Sexual) i 8 oficines de farmàcia de les Illes Balears. La prova és voluntària, confidencial i gratuïta excepte en les oficines de farmàcia (cost de 5 €). El test que s'utilitza és el Determine HIV ½ Ag/Ac Combo.

- Nombre de proves realitzades: 1.594 proves (623 a ALAS, 225 a Metges del Món Mallorca, 76 a Metges del Món Eivissa, 57 al CAITS, 6 a les UCA i 607 a les oficines de farmàcia).
- Nombre de resultats positius: 18 (16 homes i 2 dones).

La memòria de les proves ràpides de VIH en entorns no clínics es pot consultar a http://www.caib.es/sites/vihsida/ca/prova_rapida_deteccio_vih-33950/

⌘ **Dia de la Prova de Detecció del VIH el 20 d'octubre** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, ALAS, Taula per la SIDA, UIB-OUSIS*).

- Entrevistes en emissores de ràdio i en premsa.
- Nota de premsa.

⌘ **VI Setmana Saludable a la UIB** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, ALAS, Taula per la Sida, UIB*).

Jornada ininterrompuda de prova ràpida de detecció del VIH al campus de la UIB «Seroignorant? Fes-te la prova del VIH!». Se'n realitzaren 78 proves.

⌘ **Distribució de material informatiu** (*Direcció General de Salut Pública i Participació*).

Distribució de 2.459 fullets «Test ràpid de VIH/sida a les oficines de farmàcia».

2. PREVENCIÓ EN POBLACIÓ GENERAL

⌘ **Dia Mundial de la Sida** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, Ajuntament de Palma, UIB, Consell Insular de Mallorca, Consell Insular d'Eivissa, Taula per la Sida, Creu Roja Joventut, Creu Roja*).

- **Col·locació d'un llaç vermell en diverses institucions** (*Govern de les Illes Balears, ajuntaments, ONG, hospitals...*).
- **Encesa de llums vermells** (Ajuntament de Palma). Es va encendre la il·luminació vermella a la façana de l'edifici de l'Ajuntament a la Plaça de Cort, a la Font de les Tortugues i a la Plaça de la Reina.

- **Col·locació d'un llaç vermell al Parc de la Quarentena de Palma** (*Taula per la Sida, Tambors per a la Pau*). El llaç es va col·locar on hi ha la placa en homenatge a totes les persones que ens han deixat a causa de la Sida. En aquest homenatge hi participaren Tambors per a la Pau, per tal que el missatge se sentís ben fort i clar.
- **Elaboració i distribució d'una carta a tots els ajuntaments de les Illes Balears** (*Coordinació de Sida i Sexualitat*) per animar-los a participar aquest dia amb la col·locació d'un llaç vermell a l'ajuntament. Aquest llaç simbolitza un compromís, una responsabilitat per informar-se'n i actuar enfront del VIH.
- **Taula d'informació i sensibilització a la UIB** (*Taula per la Sida, Vicerectorat de Campus, Cooperació i Universitat Saludable, i gestionada per l'Oficina d'Universitat Saludable i Sostenible*). Aquest dia es proporcionà informació sobre l'ús responsable del preservatiu masculí i femení, i es repartí material preventiu. A través del joc es donaren a conèixer els mètodes barrera i els anticonceptius, així com les diferències entre els uns i els altres, i els que prevenen les ITS. Es va fer una demostració de l'ús dels preservatius. Hi participaren més de 69 persones a l'edifici Guillem Cifre de Colonya.
- **Taula informativa a la UIB** (*Sexconsulta, UIB-OUSIS*). Es donà informació sobre el VIH i la seva prevenció i es distribuí material preventiu a 80 joves.
- **GALA de l'1 de desembre " #ArtEnPositiu"** (*ALAS, Taula per la Sida, Ajuntament de Palma*). Gala commemorativa pel Dia Mundial de la Sida al teatre Xesc Forteza de Palma, amb diferents actuacions artístiques i el lliurament del Premi ALAS 2019.
- **Realització d'entrevistes i rodes de premsa** a professionals que treballen en la prevenció de la infecció per a diversos mitjans de comunicació de les Illes Balears.

- **Campanya de missatges saludables: Un Missatge Saludable per un Objectiu Comú** (*UIB-OUSIS, Xarxa Espanyola d'Universitats Promotores de Salut*). La UIB, universitat amfitriona de coordinar aquesta acció, ha estat l'encarregada de l'educació afectiva i sexual, prevenció del VIH i altres ITS, amb motiu del Dia Mundial de la Lluita contra el VIH/sida va crear el missatge #1MensajeSaludable. <https://ousis.uib.cat/Noticies/-I...-si-teniu-VIH-Sinceritat-i-protecció.cid608206>

- ⌘ **Dia Mundial de la Salut Sexual** (*UIB-OUSIS, Sexconsulta-Palmajove, Direcció General de Salut Pública i Participació*).
 - **Taula informativa al campus de la UIB**, el 14 de febrer va tenir lloc una aquesta taula informativa organitzada per Sexconsulta en col·laboració amb l'OUSIS. S'hi va informar i repartir material preventiu cedit per l'empresa de preservatius CONTROL i la Conselleria de Salut. Hi participaren més de 70 persones, majoritàriament alumnes.
 - **Nota de premsa i entrevistes** en els mitjans de comunicació.

- ⌘ **"Comissió de Seguiment sobre l'Acord de Ple de la Declaració Institucional sobre l'Adhesió de l'Ajuntament de Palma a la Declaració de París"** (*Ajuntament de Palma, Conselleria de Salut i Consum, ALAS, Taula per al a Sida*). Aquesta comissió s'ha creat amb la finalitat de dur a terme accions conjuntes, relacionades amb el VIH-Sida, entre tots els organismes que hi formen part per millorar la eficiència de les accions que es proposin i arribar millor a la població .

- ⌘ **Formació** (*ALAS, Àrea de Turisme, Sanitat i Consum de l'Ajuntament de Palma*)
 - **Tallers sobre VIH/sida** (*ALAS*):
 - Nombre de tallers: 6 a la UIB, entitats socials, IES i ajuntaments.
 - Nombre de participants: 205 persones (61 homes, 144 dones).

- **Programa «Guanya salut: cuida't»** (*Ajuntament de Palma*). Dins aquest programa hi ha activitats relacionades amb la prevenció d'ITS i embarassos no desitjats, en el 2019 hi participaren 181 persones en les 7 sessions realitzades.

⌘ **Distribució de material informatiu i de sensibilització** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, Hospital Universitari Son Espases, ALAS*).

— **Distribució dels fullets i guies següents:**

- 7.670 fullets «No el perdis de vista, el VIH pot passar desapercebut», de la Direcció General de Salut Pública i Participació.
- 2.739 fullets del CAITS (Centre de Diagnòstic, Tractament i Prevenció d'Infeccions de Transmissió Sexual) de la Direcció General de Salut Pública i Participació i de l'Hospital Universitari Son Espases.
- 6.154 fullets de mètodes anticonceptius «Gaudeix de la sexualitat amb tranquil·litat», de la Direcció General de Salut Pública i Participació.
- 8.694 fullets d'infeccions de transmissió sexual «ITS, revisa les teves creences», de la Direcció General de Salut Pública i Participació.

— **Distribució de preservatius:**

- 10.600 unitats (Coordinació de Sida i Sexualitat) a diferents entitats, centres de salut i centres educatius.
- 149 sets de supervivència sexual (preservatiu masculí, vaselina i caps petites per guardar-hi condoms) a 37 homes i 112 dones (*Sexconsulta-Palmajove*).

— **Distribució de penis docents:** 41 unitats (*Coordinació de Sida i Sexualitat*).

— **Distribució de clítoris docents:** 38 unitats (*Coordinació de Sida i Sexualitat*).

⌘ **Atenció i informació individualitzada** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, ALAS, Sexconsulta-Palmajove*).

Atenció que es du a terme per telèfon, correu electrònic i presencial. Les consultes són, principalment, sobre la realització de la prova, les pràctiques de risc i la sol·licitud d'informació sobre el VIH i altres ITS.

Per part de la Coordinació de Sida i Sexualitat:

- Nombre de consultes telefòniques: 150 (44 personals i 105 d'institucions i entitats).
- Nombre de consultes en línia: 97 (24 personals i 73 d'institucions i entitats).
- Nombre de visites a la web de VIH i ITS: 14.232 <http://vihsida.caib.es>.
- Nombre de visites ala web de salut sexual: 36.974.
<http://salutsexual.caib.es>.

Per part de Sexconsulta-Palmajove:

- Grup de Facebook «Salut emocional», amb 300 membres.

Per part d'ALAS:

- Nombre de consultes: 298 (120 de telefòniques, 116 per WhatsApp, 23 per correu electrònic, 75 de presencials, 4 per Facebook, Instagram, Twitter i 20 per l'app de geolocalització).
- Presència a les xarxes socials Gridr, Planetromeo.

3. PREVENCIÓ EN ADOLESCENTS I JOVES

⌘ **Campanyes de l'ús del preservatiu**

- **Set supervivència sexual:** bosseta amb preservatius masculins, lubricants i una condonera i protectors per al sexe oral (*Sexconsulta-Palmajove de l'Ajuntament de Palma*).
 - Nombre d'unitats distribuïdes: 286 lots en dues edicions.

⌘ **Dia Europeu de Salut Sexual i Reproductiva** (*Sexconsulta-Palmajove de l'Ajuntament de Palma, UIB-OUSIS*).

— **Taula informativa sobre salut sexual:**

- Nombre de participants: 33.

⌘ **VI Setmana Saludable a la UIB** (*Sexconsulta-Palmajove de l'Ajuntament de Palma, UIB-OUSIS*).

— **Taula informativa sobre salut sexual:**

- Nombre de participants: 62.

⌘ **Consulta Jove als centres educatius de les Illes Balears** (*Servei de Salut, Direcció General d'Innovació i Comunitat Educativa*).

Les consultes es duen a terme en els centres educatius de Mallorca, Menorca i Eivissa un pic per setmana durant l'horari escolar. Pretenen, mitjançant les demandes de l'alumnat escolaritzat, millorar-ne el coneixement i l'habilitat; conèixer-ne les creences, els valors i les actituds, i informar-lo dels recursos sociosanitaris existents. Més de la meitat de les consultes són sobre afectivitat i sexualitat.

- Nombre de centres de salut implicats: 34.
- Nombre de centres educatius implicats: 50.
- Nombre de dies de consulta: 81.
- Nombre de consultes sobre salut afectiva sexual: 229 (43 % sobre el total de les consultes).

⌘ **Punt d'Atenció a la Comunitat Universitària (PACU)** (*UIB, ALAS, Sexconsulta-Palmajove*).

Consulta d'assessorament i de resolució de dubtes de manera gratuïta al llarg del curs acadèmic 2019-2020 sobre temes relacionats amb:

- VIH: d'aquesta consulta, se' n fa càrrec l'Associació de Lluita Antisida de les Illes Balears (ALAS) i l'ofereix cada dilluns horabaixa.
- Sexualitat: l'equip de Sexconsulta de Palmajove ha ofert, durant tot el curs acadèmic, consultes amb cita prèvia cada dimarts. Les consultes sobre sexualitat han atès més de 260 persones.

<https://campus.uib.cat/Campus/PACU/>

⌘ **Prevenió de les addiccions en l'entorn universitari de la UIB** (UIB- OUSIS, Direcció General de Salut Pública i Participació).

Durant el curs 2018-2019 s'han dut a terme diferents activitats de prevenció d'addiccions en què també es treballa la sexualitat:

- **Projecte «Si ho tens clar tria! »** (Oficina d'Universitat Saludable i Sostenible de la UIB i Pla d'Addiccions i Drogodependències de les Illes Balears- PADIB-). Formació que pretén que sigui l'alumnat qui difongui la informació i els missatges preventius.
 - Nombre de participants: 28 estudiants (24 dones i 4 homes).
- **Trivial Sex.** (UIB- OUSIS i PADIB). Campanya informativa sobre sexualitat femenina per prevenir els riscos associats a la sexualitat i les addiccions, que consisteix a realitzar un trivial i emetre missatges informatius i preventius a través del joc. L'activitat consisteix en un *trivial* durant el qual es donen missatges informatius i preventius. A més, es proporcionen preservatius a les persones participants, així com xapes amb el lema «Etic clitòrica». També hi varen col·laborar dos estudiants voluntaris.
 - Nombre de participants: 25 estudiants (23 dones i 2 homes).

⌘ Programa Seràs UIB: gimcana «Ens movem per la salut i la sostenibilitat» (UIB-OUSIS)

Aquesta activitat està emmarcada en el Programa d'Orientació i Transició a la Universitat (PortUIB), s'ofereix a l'alumnat de primària i secundària per tal que coneguin el seu funcionament. L'*Oficina d'Universitat Saludable i Sostenible de la UIB organitza una gimcana per promoure l'anàlisi crítica i proporcionar estratègies per millorar la salut i la sostenibilitat, un dels temes que es tracten és la salut sexual.*

— Nombre de participants: 192 alumnes de secundària.

⌘ Assessorament en salut afectiva i sexual, habilitats socials i autoestima (Sexconsulta-Palmajove de l'Ajuntament de Palma).

Assessorament presencial, telefònic o per correu electrònic.

— Nombre d'assessoraments: 601.

⌘ Activitats informatives/formatives d'educació sexual i prevenció del VIH a adolescents i joves (Direcció General de Salut Pública i Participació, CEPCA-Consell Insular d'Eivissa, Consell Insular d'Eivissa i Consell Insular de Formentera, Creu Roja Joventut, ALAS, UIB-OUSIS).

Activitats amb joves, de temàtica similar encara que siguin diferents, duites a terme per diverses institucions i organismes. S'han agrupat segons la població diana a la qual s'adrecen i el tipus d'activitat.

— Programa d'educació afectiva i sexual «Amb tots els sentits»

(*Coordinació de Sida i Sexualitat*). Programa dissenyat per facilitar la tasca del professorat i d'altres persones que formen part de la comunitat educativa per educar en afectivitat i sexualitat. També pot ser utilitzat per professionals que desenvolupen la seva tasca educativa en entorns d'oci i de temps lliure o de serveis d'atenció a persones joves en situacions

d'especial vulnerabilitat. Es pot consultar i sol·licitar a <http://salutsexual.caib.es>.

- Nombre de centres educatius que sol·licitaren el programa: 57 (80,3 %).
- Nombre de centres sanitaris que sol·licitaren el programa: 8 (11,3 %).
- Nombre d'ajuntaments que sol·licitaren el programa: 2 (2,8 %).
- Nombre de llibres distribuïts: 420 (document de consulta per al professorat).

— **Taller sobre VIH a estudiants de grau d'Infermeria** (UIB-OUSIS, ALAS).

- Nombre de tallers realitzats: 2.
- Nombre de sessions realitzades: 4.

— **Altres programes, tallers... que es duen a terme als centres educatius:**

ACTIVITATS DUITES A TERME ALS CENTRES EDUCATIUS I ENTITATS JUVENILS		
Projectes/tallers/xerrades	Nombre d'activitats/sessions	Nombre de participants
Programa d'educació afectiva i sexual «Sextima» (CEPCA, Consell Insular de Formentera). Es du a terme als centres educatius de secundària d'Eivissa i Formentera i l'implementen dins l'aula professionals del CEPCA i dels centres de salut.	157 grups de 15 centres educatius	3.550
Tallers de salut sexual (Creu Roja Joventut). Aquests tallers es treballen dins els programes d'educació per a la salut i prevenció de conductes violentes.	26	515
Tallers-assessories grupals d'educació afectiva i sexual (Sexconsulta-Palmajove) a centres educatius de secundària.	24	462

⌘ **Activitat Trepitja l'Estigma** (*Taula per la Sida, UIB-OUSIS*). Amb la iniciativa de combatre la discriminació de les persones que tenen el VIH i l'estigmatització que pateixen, que pot esdevenir una barrera important contra la prevenció, es va dur a terme aquesta activitat que consistí a pintar, sobre vuit passos de vianants del campus universitari, els missatges: «El que mata és la discriminació, no el VIH» o «El VIH no discrimina, i si et toca a tu?». Participaren en aquesta activitat 13 persones.

⌘ **Disseny, realització i tutoria del curs de formació en línia «L'educació afectiva i sexual: "Amb tots els sentits"»** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, Direcció General de Formació Professional i Formació Permanent del Professorat*).

Curs de 20 hores de durada, adreçat a docents, realitzat a través de la plataforma de formació a distància de la Direcció General d'Ordenació, Innovació i Formació Permanent del Professorat de la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca. Acabaren la formació un total de 23 docents.

⌘ **Sessions de sensibilització per a l'educació afectiva i sexual a Menorca i Mallorca** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, Ajuntaments de Maó, Alaior, Ciutadella, Es Castell*).

Des de la Coordinació de Sida i Sexualitat s'han dut a terme aquestes sessions a petició de diferents entitats.

- Nombre de sessions a centres educatius: 8.
- Nombre de sessions a ajuntaments: 7 (serveis socials, serveis educatius i punts joves).

⌘ **Presentació del Programa d'Educació Afectiva y Sexual "Amb tots els sentits"**. (*Dirección General de Salud Pública i Participació, Ajuntament de Calvià, UIB, Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar*).

Des de la Coordinació de Sida i Sexualitat s'ha realitzat aquesta activitat a:

- La Comissió d'Igualtat de l'Ajuntament de Calvià (professorat dels centres educatius, professionals d'educació social, policia local i personal tècnic de l'Ajuntament de Calvià).
- Les Jornades de Coeducació realitzades a Mallorca, Menorca i Eivissa.
- VII Taller d'investigació en avaluació i polítiques de salut (EvaluAES). En aquest taller a part de presentar el programa també és treballar la seva avaluació.

⌘ **Convocatòria de centres educatius promotors de salut (CEPS)** *(Conselleria de Salut i Consum i Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca) .*

Per al curs escolar 2019-2020, a través de la Comissió Tècnica d'Educació per a la Salut en els Centres Educatius, s'ha tret aquesta convocatòria per treballar

als centres educatius els cinc principals eixos de salut, un dels quals és l'educació afectiva i sexual. A la convocatòria s'han presentat 62 centres de les Illes.

4. PREVENCIÓ EN PERSONES USUÀRIES DE DROGUES INJECTADES

⌘ **Programes de reducció de danys**

- **Unitats mòbils de reducció de danys** *(Metges del Món, Creu Roja, Direcció General de Salut Pública i Participació).*
 - Nombre d'unitats: 2 una de Metges del Món del programa INRED i l'altra de la Creu Roja del programa Metabús.
 - Nombre de persones ateses: 1.271 (862 homes, 249 dones i 160 sense informació).

— **Programa d'Intercanvi de Xeringues (PIX)** (*Metges del Món, Creu Roja, Direcció General de Salut Pública i Participació, IMAS*).

Distribució de xeringues i altres materials d'injecció que es du a terme des de dues unitats mòbils (*INRED i Metabús*) i, en menor quantitat, des de les UCA (unitats de conducta addictiva).

	INRED	METABÚS	6 CENTRES AMBULATORIS	TOTAL
Nombre d'usuaris	545 (454 homes, 90 dones)	249 (202 homes, 70 dones)		793
Xeringues distribuïdes	53.577 unitats	15.892 unitats	1.363 unitats	69.469 unitats
Xeringues recollides	41.953 unitats	----		----

— **Programa d'Intercanvi de Xeringues (kits antisida) a les oficines de farmàcia** (*Direcció General de Salut Pública i Participació i Col·legi Oficial de Farmacèutics*).

Intercanvi, a les oficines de farmàcia adherides al Programa, de xeringues per a kits antisida, que inclouen: tovallola d'alcohol, aigua bidestil·lada, xeringa, cassoleta, contenidor per a la xeringa, preservatiu i fullet informatiu.

- Nombre d'oficines en el Programa: 16 (7 Mallorca i 9 a Menorca).
- Nombre de kits antisida distribuïts: 10.743.
- Contenedors de xeringues recollits: 214.

— **Programa de dispensació de metadona** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, Creu Roja, Col·legi Oficial de Farmacèutics, Servei de Salut, Consell de Mallorca, Centre penitenciari*). Dispensació de metadona en oficines de farmàcia, UCA, centres de salut, Metabús, centre penitenciari, comunitats terapèutiques, centres de dia.

- Nombre de usuaris/es en tractament: 1.298 (1.064 homes i 234 dones).

⌘ **Prevenió de la transmissió sexual del VIH**

— **Curs «Agents de Salut 2019»** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, Metges del Món*).

La formació d'agents de salut és un curs de formació per a formadors en matèria de prevenió i promoció de la salut en entorns de drogodependències. Té per objectiu donar les eines necessàries perquè les persones participants puguin produir canvis en altres membres de la seva comunitat.

- Nombre de sessions: 9 de dues hores de duració.
- Nombre de participants: 11.

— **Intervencions educatives i tallers individuals de reducció de danys** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, Metges del Món*).

- Nombre d'intervencions: 91.
- Nombre de tallers: 4.

— **Tallers d'educació per a la salut** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, Creu Roja-Metabús*).

- Nombre de taller grupals: 30.
- Nombre de tallers individuals: 15.

— **Distribució de material preventiu** (*Direcció General de Salut Pública i Participació, IMAS, Metges del Món-INRED, Creu Roja-Metabús*).

- Nombre de persones usuàries: 454 en el programa INRED.
- Kits d'injecció distribuïts: 53.577.
- Preservatius distribuïts: 960 en el programa INRED.
- Nombre de lubricants distribuïts: 136 en el programa INRED.
- Nombre de material informatiu distribuït: 101 en el Metabús.

5. PREVENCIÓ EN HOMES QUE MANTENEN RELACIONS SEXUALS AMB HOMES (HSH) *(Direcció General de Salut Pública i Participació, ALAS).*

- ⌘ **Recerca activa per contactar amb HSH**, en especial amb els que exerceixen la prostitució, per treballar les pràctiques de risc i oferir-los la prova ràpida de detecció del VIH (ALAS).

6. PREVENCIÓ EN PERSONES EN SITUACIÓ DE PROSTITUCIÓ

- ⌘ **Programa «Obrint camins a la salut per a les persones en situació de prostitució» (evolució del projecte SAYDE)** *(Direcció General de Salut Pública i Participació, Metges del Món).*

Atenció a aquest col·lectiu i desenvolupament de diferents activitats des del centre fix, amb tres nivells d'intervenció —àrea d'acolliment i dispensació de material, àrea psicosocial i àrea sanitària—, i des de la unitat mòbil que visita zones de carrer, clubs i pisos on s'exerceix la prostitució a Mallorca i Eivissa.

- Nombre de persones ateses: 1.620 (1.511 dones, 44 homes i 65 transgènere); 1.340 a Mallorca i 280 a Eivissa.
- Nombre de persones en situació de prostitució ateses en les intervencions d'apropament i reducció de danys: 1.396 persones en total, 1.246 a Mallorca (317 PSP al carrer, 475 llocs tancats de Palma i 304 llocs tancats de la Part Forana) i 115 a Eivissa (26 dones al carrer i 124 dones a llocs tancats), en 164 sortides en total, 134 sortides a Mallorca i 30 sortides a Eivissa.
- Nombre d'activitats individualitzades d'educació per a la salut (EpS.) relacionades amb el VIH/sida realitzades: 1.914 activitats d'EpS (857 sobre Sexe més Segur, 349 sobre VIH/sida, 495 ús del preservatiu femení).

- Nombre d'intervencions sanitàries: 2.276 (2.228 Mallorca, 48 Eivissa).
- Nombre d'activitats de sensibilització realitzades:
 - Mallorca:
 - Difusió mitjançant la premsa escrita sobre l'estigma i la situació de les persones en situació de prostitució, així com sobre les condicions de vida que pateixen.
 - Participació activa en diversos col·loquis i debats.
 - Reunions amb diferents representants polítics i de l'administració pública.
 - Denúncia de totes i cadascuna de les il·legalitats que es cometien sobre les PSP, així com totes les relacionades amb la vulneració dels drets sobre la salut.
 - Eivissa:
 - Jornada sobre Prostitució i Salut: 1
 - Xerrades educatives en diferents entitats de l'Illa d'Eivissa: 1
- Material preventiu distribuït:
 - Preservatius masculins: 99.052 (88.060 Mallorca, 10.992 Eivissa).
 - Preservatius femenins: 4.972 (4.628 Mallorca, 344 Eivissa).
 - Lubricants: 21.947 (18.448 Mallorca, 3.499 Eivissa).
 - Tovallola Sexy Dam per a cunnilingus: 2.151 (1.984 Mallorca, 170 Eivissa).
 - Esponges vaginals per a relacions sexuals durant la menstruació: 1.335 (1.247 Mallorca, 88 Eivissa).

S'entrega material divulgatiu en totes les sortides realitzades i està a disposició de totes les persones en situació de prostitució que acudeixen al centre.

- ⌘ Intervenció en persones en situació de prostitució** (*Direcció General d'Immigració, Servei de Salut, Casal Petit, Creu Roja, Fundació Solidaritat Amaranta, Ajuntament de Palma —Regidoria d'Igualtat, Joventut i Drets Cívics; Policia Local—, Metges del Món, Institut Balear de la Dona, UCRIF-Policia Nacional, UIB*).
 - **Xerrades sobre ITS al Casal Petit** (*CS. Escola Graduada, Casal Petit*). Impartides per la mediadora intercultural i una comare del CS. Les xerrades es fan cada 6 mesos.
 - **Projecte Alternativa** (*CS Escola Graduada, Casal Petit*) projecte per detectar persones amb problemes d'assistència sanitària.
 - **Xarxa d'Atenció Directa a Persones que Exerceixen la Prostitució a Palma (XADPEP)**. Aquesta xarxa està constituïda per diferents entitats —Servei de Salut, Casal Petit, Creu Roja, Fundació Solidaritat Amaranta, Ajuntament de Palma (Regidoria d'Igualtat, Joventut i Drets Cívics; Policia Local), Metges del Món, Institut Balear de la Dona, UIB, UCRIF (Policia Nacional)— que es reuneixen mensualment per treballar temes relacionats amb la prostitució.
 - **GEPIB**, Grup d'Estudis de Prostitució de les Illes Balears, multidisciplinar d'àmbit autonòmic liderat per la UIB i l'Ibdona.

7. PREVENCIÓ EN LA POBLACIÓ PROCEDENT D'ALTRES PAÏSOS

- ⌘ Sessions de salut sexual i reproductiva** (*Servei de Salut, Direcció General per a la Immigració, Associació Pa i Mel, Càritas, Associació Benkadi, Centre Betania*)
 - Sessions sobre salut sexual i reproductiva per a les alumnes de Tamagad de l'Associació Pa i Mel de sa Pobla: 14 participants, les sessions varen ser impartides per la infermera de l'Hospital Comarcal d'Inca.

- Breus consells de la mediatadora intercultural del CS de Son Gotleu relacionats amb la prevenció de les ITS.
- Sessions de prevenció d'ITS del Projecte Endavant al Centre de Salut Escola Graduada, s'hi realitzaren 4 sessions.
- Sessions sobre mètodes anticonceptius en l'Associació Benkadi de dones de Mali, impartides per professionals del Centre de Salut de Son Gotleu.
- Sessió "Salut de la dona" impartida per Càritas al Centre Betania d'Eivissa.

8. PREVENCIÓ EN L'ÀMBIT PENITENCIARI

⌘ Programa d'Intercanvi de Xeringues al Centre Penitenciari de Palma

(Direcció General de Salut Pública i Participació, Sanitat Penitenciària).

Intercanvi de xeringues per *kits* antisida, que inclouen: tovalloleta d'alcohol, aigua bidestil·lada, xeringa, cassoleta, contenidor per a la xeringa, preservatiu i fullet informatiu.

- Nombre de *kits* intercanviats: 475.

9. PREVENCIÓ I FORMACIÓ EN PERSONAL SANITARI

⌘ Protocol d'actuació davant d'accident amb material biològic *(Servei de Salut)*

Protocol d'actuació dels centres d'atenció primària i els hospitals de la xarxa pública davant de les exposicions accidentals al VIH, VHB i VHC. Aquests protocols inclouen mesures preventives, actuacions i profilaxi.

⌘ **Formació en prevenció de riscos laborals al personal sanitari** (*Servei de Salut*)

Formació que realitzen els serveis de medicina del treball dels hospitals públics per al seu personal en prevenció d'accidents biològics.

⌘ **Formació a l'alumnat en pràctiques del grau d'Infermeria i residents d'Infermeria Familiar i Comunitària** (*Direcció General de Salut Pública i Participació*).

- Nombre d'alumnes que han rebut formació en la Coordinació de Sida i Sexualitat: 2 de 4t grau d'Infermeria i 3 residents d'Infermeria Familiar i Comunitària.

ATENCIÓ SANITÀRIA I PSICOSOCIAL

1. Atenció sanitària
2. Atenció psicosocial

1. ATENCIÓ SANITÀRIA

⌘ Detecció del VIH i tractament en dones embarassades (*Servei de Salut*)

Oferta sistemàtica de la prova de detecció del VIH a les embarassades i, en cas necessari, del tractament antiretroviral.

⌘ Atenció a persones VIH positives (*Servei de Salut*).

Assistència sanitària i tractament garantits per a totes les persones VIH positives.

⌘ Despesa en tractaments antiretrovirals (*Servei de Salut*) : 25.711.465 €.

2. ATENCIÓ PSICOSOCIAL

⌘ Atenció psicològica individual, familiar i grupal en totes les Illes (*ALAS*).

- Nombre de casos atesos: 82.
- Mitjana de sessions per participant: 2,28 (les sessions individualitzades són d'una durada de 60 minuts i les de parella de 90 minuts).

⌘ Educació d'iguals "Espai PARES" (*ALAS*). Persones voluntàries d'ALAS ajuden a persones, amb un diagnòstic recent, a eliminar o disminuir l'estigma i treballar la discriminació, que estan relacionats amb el VIH.

- Nombre de persones voluntàries: 6 (3 homes i 3 dones).

⌘ **Atenció social** (ALAS).

- Casos atesos: 103 (60 % homes, 31 % dones, 3 % dones trans), n'hi ha 74 casos nous.
- Sessions realitzades: 266.
- Atencions a la seu d'ALAS: 128.
- Atencions a domicili: 8.
- Atencions hospitalària: 20.
- Acompanyaments: 93.

⌘ **Cases d'acollida Siloé: residència Siloé i habitatge tutelat Siloé**

(Associació Siloé, IMAS, Estalvi Ètic de Colònia).

Acollida, atenció i acompanyament de persones amb VIH/sida, que a més de tenir discapacitats, presenten falta o insuficiència de recursos socials, familiars i econòmics.

- Serveis que es realitzen: residència amb centre de dia amb 10 places i servei d'habitatge tutelat amb 5 places, 24 hores els 365 dies de l'any.
- Nombre de persones ateses: 21 (15 homes i 6 dones).
- L'edat de la població atesa és superior als 45 anys.
- Període de residència als centres de les persones ateses:
 - 33 % menys d'1 any
 - 33 % entre 1 i 3 anys
 - 14 % entre 6 i 10 anys
 - 5 % entre 10 i 15 anys
 - 5 % entre 16 i 20 anys
 - 10 % entre 21 i 25 anys
- Nombre d'acompanyaments: 1.033 (52 % habitatge tutelat, 48 % residència).

⚡ **Projecte «Mou-te!»** (*Associació Siloé, Estalvi Ètic de Colonya i Ajuntament de Santa Eugènia*).

Millora de la situació biopsicosocial, foment de l'autonomia i promoció d'hàbits d'oci saludable. S'hi ofereixen diferents tipus d'activitats socioeducatives i terapèutiques de forma periòdica, totes enfocades a recuperar i millorar aptituds i capacitats i a fomentar habilitats socials i relacions que ajuden a la normalització social.

- Taller de reestructuració cognitiva i memòria: 30 %.
- Taller d'harmonització psicofísica: 59 %.
- Taller d'oci saludable: 11 %.
- Nombre de sessions realitzades al conjunt dels tres tallers: 146.

COORDINACIÓ I PARTICIPACIÓ

- **Convenis de col·laboració** entre la Conselleria de Salut i Consum del Govern de les Illes Balears i el Col·legi Oficial de Farmacèutics de les Illes Balears per dispensar metadona a les oficines de farmàcia i proves ràpides de detecció del VIH.
- **Acord de col·laboració** entre la Conselleria de Salut i Consum, el Col·legi Oficial de Farmacèutics de les Illes Balears, la Cooperativa d'Apotecaris i COFARME (Cooperativa Farmacèutica Menorquina) per realitzar el Programa d'Intercanvi de Xeringues (*kits* antisida).
- **Conveni instrumental de la Conselleria de Salut i Consum amb Metges del Món per al programa «Obrint camins».**
- **Participació, per part de la Coordinació de Sida i sexualitat, en la Comissió Tècnica d'Educació per a la Salut als centres educatius.**
- **Participació, per part de la Coordinació de Sida i sexualitat, a la Xarxa d'Atenció Directa a Persones que Exerceixen la Prostitució a Palma (XADPEP).**
- **Participació, per part de la Coordinació de Sida i sexualitat, en el Grup d'Estudis de Prostitució de les Illes Balears (GEPIB).** Grup que fa estudis sobre prostitució en què participen entitats i institucions relacionades amb el tema.
- **Reunions de les coordinacions autonòmiques dels plans de VIH/sida amb la Secretaria del Pla Nacional de la Sida.**
- **Reunions de coordinació interterritorial del VIH/sida i altres ITS.**
- **Reunions de la Direcció General de Salut Pública i Participació amb Taula per la Sida** per coordinar les diferents actuacions que es duen a terme el Dia de la Prova del VIH i el Dia Mundial de la Sida.

- **Xarxa d'Atenció Directa a Persones que Exerceixen la Prostitució a Palma XAPEP).** Comissió formada per diferents àrees de l'Ajuntament de Palma i entitats que treballen en l'atenció directa a persones que exerceixen la prostitució a Palma, en la qual s'adopten una visió i uns reptes comuns per tal de posar en marxa diferents projectes i activitats dins aquest marc.
- **Conveni de col·laboració** entre Metges del Món i l'Hospital Son Espases en la part assistencial (analítiques, infeccions, etc.).
- **Ratificació de l'Acord marc de col·laboració** entre la UIB i l'Associació de Lluita Antisida de les Illes Balears (ALAS).

GLOSSARI DE SIGLES I TERMES

- **ALAS:** Associació de Lluita Antisida de les Illes Balears
- **ASEF:** Àrea de Salut d'Eivissa i Formentera
- **AP:** Atenció Primària
- **Ben Amics:** Associació Lesbiana, Gai, Transsexual, Bisexuals i Intersexual de les Illes Balears
- **CAITS:** Centre de Diagnòstic, Tractament i Prevenció de les Infeccions de Transmissió Sexual
- **CEPCA:** Centre d'Estudis i Prevenció de Conductes Addictives
- **CS:** centre de salut
- **DT:** diagnòstic tardà
- **EpS:** educació per a la salut
- **ESO:** educació secundària obligatòria
- **GEPIB:** Grup d'Estudis de Prostitució de les Illes Balears
- **HCI:** Hospital Comarca d'Inca
- **HCM:** Hospital Can Misses
- **HGMO:** Hospital General Mateu Orfila
- **HM:** Hospital de Manacor
- **HSL:** Hospital Son Llàtzer
- **HSH:** homes que mantenen relacions sexuals amb homes
- **HTSX:** heterosexual
- **HUSE:** Hospital Universitari Son Espases
- **Ib-Salut:** Servei de Salut de les Illes Balears
- **IES:** institut d'educació secundària
- **IMAS:** Institut Mallorquí d'Afers Socials
- **INRED:** programa d'inclusió social i reducció de danys per a persones usuàries de drogues injectades/inhalades

- **IR:** infecció recent
- **LGTBI:** lesbianes, gais, transsexuals, bisexuals i intersexuals.
- **MDM:** Metges del Món
- **OIAPS:** orientació i atenció psicològica
- **OUSIS:** oficina d'universitat saludable i sostenible
- **PACU:** punt d'atenció a la comunitat educativa
- **PADIB:** Pla d'Addiccions i Drogodependències de les Illes Balears
- **PEP:** persona que exerceix la prostitució
- **PIX:** Programa d'Intercanvi de Xeringues
- **PNSS:** Pla Nacional sobre la Sida
- **PSP:** Persones en situació de prostitució
- **SADIF:** Servei d'Acollida per a Dones i Famílies
- **SAYDE:** salut i drets per a les persones en situació de prostitució
- **SIDA:** síndrome d'immunodeficiència adquirida
- **Taula per la Sida:** plataforma d'entitats socials que aborda, conjuntament, la prevenció de noves transmissions del VIH, les reinfeccions i l'estigma de les persones seropositives i fomenta polítiques sociosanitàries. Està constituïda per ALAS, Ben Amics, Creu Roja Joventut, Metges del Món i Siloé.
- **UCA:** unitat de conductes addictives
- **UCRIF:** Unitat Central de Redes de Inmigración legal y Falsedades Documentales, de la Policia Nacional
- **UDI:** usuari de drogues injectades
- **UDVP:** usuari de drogues per via parenteral
- **UE:** Unió Europea
- **UIB:** Universitat de les Illes Balears
- **UMES:** Unitat Mòbil d'Emergència Social
- **VHB:** virus de l'hepatitis B

- **VHC:** virus de l'hepatitis C
- **VIH:** virus de la immunodeficiència humana
- **XADPEP:** Xarxa d'Atenció Directa a Persones que Exerceixen la Prostitució a Palma